

Інноваційна діяльність студентів спеціальних медичних груп у навчальному процесі з фізичного виховання

Національний університет водного господарства та природокористування (м. Рівне)

Постановка наукової проблеми та її значення. Головною особливістю нововведень, упроваджуваних у сучасній освіті, виступає гуманістична спрямованість. Поступово втрачається провідна роль викладача як інформатора, основного джерела знань. Водночас важливого значення набувають організаційна та дослідницька функції в роботі педагога.

Викладачі фізичного виховання стикаються з великими труднощами під час організації навчального процесу осіб, які мають порушення в стані здоров'я й віднесені до спеціальної медичної групи. Патології, із якими студенти ВНЗ направляються до спеціальних медичних груп, – різноманітні. Усе більше студентів спеціальних медичних груп мають декілька діагнозів, які в сукупності часто не дають можливості застосовувати спеціальні вправи для одного захворювання, оскільки вони можуть бути протипоказані для супутнього захворювання. Існують такі категорії захворювань, при яких категорично заборонено займатися фізичними вправами, навіть у спеціальній медичній групі. Загалом, розв'язанням проблеми реабілітації й оцінювання таких студентів як інновацію розглядають можливість використання різноманітних тестів, наділяючи їх провідними функціями (О. Т. Кузнєцова, 2014).

Такий підхід відповідає західному зразку навчання, де весь процес підпорядкований угамуванню молодіжних пристрастей і стабілізації суспільних відносин (Дж. Д'юї). Неспроможність політико-економічної реалізації бажаних високих європейських стандартів життя робить молоду людину розгубленою перед життєвими випробуваннями й вона шукає втіх у віртуальному просторі. У певній мірі він приглушує невдоволений організм молодої людини та не спонукає її до соціальної активності, в основі якої – розвинута фізкультурно-спортивна активність [1; 2; 9; 10]. На це спрямована тестова форма навчання, оскільки тест розрахований на автоматичне сприйняття інформації, запам'ятовування без необхідних роздумів над її суттю. Ще Конфуцій наполягав на шкідливості для свідомості молодої людини знань без їх осмислення. Специфікою навчального предмета «Фізична культура» є те, що провідним його компонентом вважають способи діяльності практичного характеру, а теоретичні знання – обслуговуючими [6]. При цьому основним засобом фізичного виховання виступає фізкультурна діяльність, у якій фізичні вправи складають її головний елемент (Ю. В. Васьков, 2011).

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проведений аналіз спеціальної літератури дав змогу виявити коло науковців, які висвітлюють питання зміцнення здоров'я й підвищення фізичної підготовленості студентів спеціальних медичних груп (А. В. Магльований, В. І. Завацький, 1998; Т. Ю. Круцевич, 2003; Т. В. Бойчук, 2007 та ін.), надаючи важливого значення дослідженню засобів і методів фізичного вдосконалення організму й дозуванню фізичних навантажень (В. В. Макареня, О. В. Зеленюк, 1992; В. П. Мурза, 2005) [3; 4; 8]. Забезпечення реалізації оздоровчої функції фізичного виховання студентів спеціальних медичних груп ВНЗ вирішується показниками, що характеризують стан різних аспектів фізичної підготовленості та наявності інформативної системи контролю [5; 7; 11]. Тестовий контроль фізичного розвитку й фізичної підготовленості студентів із відхиленнями в стані здоров'я пропонується як методологічна основа управління системою фізичного виховання в спеціальних медичних групах ВНЗ (Ю. А. Бріскін, О. З. Блавт, 2013) [4; 5]. Небезпідставні нарікання на курси спеціалізованих методик, що озброюють студентів шаблонними методичними вказівками й розробками. Більшість методичних підручників і посібників орієнтують студентів на стандартну, інваріантну діяльність та «ідеальні» умови її здійснення (І. С. Вдовенко, 2013). Визначають головну проблему навчального процесу у вищому навчальному закладі – проблему індивідуалізації фізичного виховання студентів, які мають відхилення в стані здоров'я (Л. П. Долженко, 2007; І. І. Вржесневський, 2010; Ж. В. Малахова, 2013).

Проведений аналіз останніх досліджень і публікацій переконливо свідчить про те, що досі не існує систематизованих методичних та науково обґрунтованих рекомендацій із фізичного виховання учнівської й студентської молоді, що обумовлені самостійним творчим пошуком спеціальних вправ за видами захворювання. Проблеми організації самостійної роботи студентів спеціальних медичних

груп засобами Інтернету та електронної пошти також залишаються нез'ясованими. Зокрема, нечітко описані особливості інформаційної діяльності (інтерактивність), спрямованої на пошук, відбір, опрацювання інформації та її використання в діалозі «викладач – студент».

Мета дослідження – розкрити особливості фізичної підготовки студентів спеціальних медичних груп у процесі інноваційної діяльності з фізичного виховання засобами пошуку ними реабілітаційних вправ за видами захворювання й дослідження впливу на особистий стан.

Завдання:

- дослідити найбільш розповсюджені захворювання серед студентів НУВГП;
- запропонувати варіант структури методики індивідуального пошуку студентами з різноманітними відхиленнями в стані здоров'я вправ із фізичної реабілітації.

Методи дослідження – теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел, педагогічне спостереження, анкетування, методи психодіагностики, математичної статистики.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Виходячи зі стану здоров'я сучасної молоді, за даними Інституту гігієни та медичної екології ім. О. М. Марзєєва АМН України, найбільш розповсюдженими серед молоді, як і серед дорослого населення, є захворювання кровообігу – 25,9 %, органів дихання – 22,7 %, опорно-рухового апарату – 14,2 %, травлення та алергії – 9,2 %. Якщо в дошкільному віці кількість проявів нефіксованих змін опорно-рухового апарату (сколіоз, плоска стопа та ін.) складають 4–6 %, то в учнів старших класів (16–17 років) – 62 %. Відомо, що до загальноосвітніх шкіл приходять діти, які вже мають ті чи інші відхилення в стані здоров'я (30–35 %). У випускників шкіл стан здоров'я значно погіршується й кількість відносно здорових дітей становить лише близько 3,8–4 % і з кожним роком зменшується [1]. Останнім часом прогресуючим захворюваннями серед студентів є захворювання, пов'язані з порушенням обміну речовин, зокрема ожиріння. Зростання кількості захворюваності студентів відбувається на тлі зниження загального рівня їхнього фізичного розвитку.

Первинне медичне обстеження, яке проводиться перед початком занять фізичним вихованням, дає змогу віднести студентів до спеціальної медичної групи з урахуванням характеру захворювання (нозології). У спеціальну медичну групу для занять фізичними вправами студенти направляються після проходження медичної комісії на початку навчання. Отже, за результатами аналізу медичних карток диспансерного обстеження студентів Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне) респонденти з певними захворюваннями у 2013/2014 навчальному році становлять 18 % від загальної кількості студентів (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень загальних захворювань студентів

Відхилення в стані здоров'я	ІНСТИТУТ						
	ННІБА, %	ННІАЗ, %	ННІВГП, %	ННІАКОТ, %	ННМІ, %	ННІЕМП, %	по НУВГП, %
Захворювання органів дихання	0,3	0,7	0,5	1,2	0,4	0,6	3,7
Захворювання серцево-судинної системи	5,9	8,2	7,8	10,8	9,0	6,3	48,0
Офтальмологічні захворювання	0,6	1,4	0,9	2,3	1,2	1,7	8,1
Захворювання органів травлення й обміну речовин	0,6	3,2	2,8	1,7	1,4	5,8	15,5
Сечо-статеві захворювання	0,4	1,8		0,6		2,7	5,5
Порушення опорно-рухового апарату	2,6	3,7	2,5	8,6	1,3	0,5	19,2
Усього студентів	639	649	545	428	464	1202	3927

У процентному відношенні (за діагнозом) кількість студентів, які мають відхилення від норми за станом здоров'я:

- захворювання серцево-судинної системи – 48 %; захворювання органів травлення й порушення обміну речовин (гастрити, виразкова хвороба, холецистит, ожиріння) – 15,5 %; порушення

опорно-рухового апарату (дефекти постави, сколіози, кіфози, плоскостопість) – 19,2 %, мають вади зору – 8,1 %; захворювання органів дихання – 3,7 %; сечо-статеві захворювання – 5,5 %.

На основі отриманих результатів аналізу медичних карток для занять у спеціальних медичних групах студенти були розподілені на такі групи:

- 1) студенти із захворюваннями кардіореспіраторної, ендокринної систем та органів травлення;
- 2) студенти із травмами (захворюваннями) ОРА, периферичної нервової системи;
- 3) відхилення зі сторони слуху, зору та в стані ЦНС.

Ураховуючи допоміжні лікарські обстеження, які проводяться в разі виникнення питання допуску студентів до занять із фізичного виховання після довготривалої хвороби, операції, пропонується орієнтовна схема терміну поновлення занять фізичними вправами після деяких захворювань (табл. 2).

Таблиця 2

**Приблизний термін звільнення від занять фізичними вправами
після перенесених захворювань**

Захворювання	Термін після клінічного одужання	Примітки
Ангіна	2–4 тижні	Уникати переохолодження (плавання, лиж і т. ін.)
Бронхіт, ГРЗ	1–3 тижні	
Грип	2–4 тижні	При задовільних результатах функціональної проби серця
Пневмонія	1–2 місяці	
Плеврит	1–2 місяці	
Гострий отит	2–4 тижні	
Гострі інфекційні захворювання	1–2 місяці	
Гострий пієлонефрит	2 місяці	
Гепатит вірусний	8–12 місяців	
Апендицит (після операції)	1–2 місяці	
Перелом кісток	1–3 місяці	
Струс мозку	від 1 міс. до року	

Проаналізувавши дані з дослідження структури захворюваності, медичні протипоказання до фізичних навантажень, терміни поновлення занять вправами реабілітації, ми розробили науково-методичне обґрунтування побудови програми фізичного виховання в спеціальних медичних групах, у яких ураховується таке:

- на першому етапі передбачено розвиток творчої спрямованості та потреби в пошуковій діяльності студентів СМГ, формування в них здатності виявляти, формулювати, аналізувати вправи із фізичного виховання відповідно до типу захворюваності;

- на другому етапі студенти СМГ опановують основи й методи педагогічних досліджень фізичного виховання, знайомляться з основними поняттями інноваційних технологій навчання для використання вправ реабілітації;

- на третьому етапі освоюються технології інноваційної діяльності. Тут студенти СМГ беруть участь у розробці авторської програми (як колективної, так і індивідуальної), учаться аналізувати та прогнозувати розвиток нововведення, труднощі його впровадження;

- четвертий етап охоплює практичну роботу застосування нововведення, корекцію, відстеження результатів експериментальної роботи, самоаналіз діяльності.

Керуючись методами соціально-педагогічного й психологічного впливу, які сприяють формуванню мотиваційно-ціннісного ставлення до фізкультурно-спортивної освіти та забезпечення здорового способу життя студентів спеціальних медичних груп, пропонується тісний зв'язок самостійної роботи студента, звільненого від занять із викладачем фізичного виховання в СМГ у форматі, наприклад, пошуку інформації, теоретичних завдань, контрольних робіт, також за допомогою Інтернету та електронної пошти. Для переходу до використання спеціальних фізичних вправ для реабілітації стану студента на основі самостійно зібраної інформації враховують нормування фізичних навантажень, компоненти (тривалість виконання вправ, їх інтенсивність, тривалість інтервалів відпочинку між вправами, характер відпочинку, число повторень фізичних вправ), виконуючи систематичний контроль із боку викладача за станом здоров'я студентів.

Висновки. Розробка сучасних оздоровчо-профілактичних програм і технологій здорового способу життя, які сприятимуть зміцненню й підтримці здоров'я студентів та ліквідації бар'єрів, що перешкоджають використанню потенційних можливостей організму, є найважливішим завданням

сучасної фізкультурно-оздоровчої освіти студентів спеціальних медичних груп ВНЗ. Визначено, що впровадження тестів фізичного виховання в спеціальних медичних групах (СМГ) потрібне за умов якісного проведення поглибленого медичного огляду студентів; вивчення рівня реакції організму кожного з них на певне фізичне навантаження; використання рухових тестів не для визначення навчальної оцінки студента, а як «інструмента» сумісної діяльності викладача та студентів у підвищенні рівня їхнього оздоровчого спрямування; систематичний контроль із боку викладача за станом здоров'я студентів.

Перспективи подальших досліджень. В аналізі й практичній реалізації найбільш удалих концептуальних ідей і технологій студентів СМГ, здатних у короткий час зробити процес фізичного виховання цікавим та ефективним.

Джерела та література

1. Амосов Н. М. Энциклопедия Амосова. Алгоритмы здоровья / Н. М. Амосов. – М. : Изд-во АСТ, Донецк : Сталкер, 2002.
2. Баевский Р. М. Прогнозирование состояния на грани нормы и патологии / Р. М. Баевский. – М. : Медицина, 1979.
3. Дубогай О. Д. Методика фізичного виховання студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи : [навч. посіб.] / О. Д. Дубогай, В. І. Завацький, Ю. О. Короп. – Луцьк : Надстир'я, 1995. – 220 с.
4. Круцевич Т. Ю. Контроль в физическом воспитании детей, подростков и юношей : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед.] / Т. Ю. Круцевич, М. И. Воробьев. – Киев : НУФВиСУ, 2005. – 195 с.
5. Корягін В. М. Фізичне виховання студентів у спеціальних медичних групах : навч. посіб. / В. М. Корягін, О. З. Блавт. – Львів : Вид-во «Львівська політехніка», 2013. – 488 с.
6. Курамшин Ю. Ф. Теория и методика физической культуры : учебник / Ю. Ф. Курамшин. – М. : Сов. спорт, 2010. – 464 с.
7. Ланда Б. Х. Методика комплексной оценки физического развития и физической подготовленности : учеб. пособие / Б. Х. Ланда. – М. : Сов. спорт, 2004. – 192 с.
8. Магльований А. В. Основи фізичної реабілітації : навч. посіб. / А. В. Магльований, В. М. Мухін, Г. М. Магльована. – Львів : ВМС, 2006. – 148 с.
9. Попова О. В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у ХХ столітті / О. В. Попова. – Х. : ОВС, 2001. – 256 с.
10. Hotra Z. Signal transducers of capacitive microelectronic sensors / Z. Hotra, R. Holyaka, T. Marusenkova, J. Potencki // Elektronika. Rzeszow. Poland, 2010. – № 8. – P. 129–132.
11. Wouter B. Ultra low power capacitive sensor interfaces Springer / Bracke Wouter, Robert Puers. – Chris Van Hoof, 2007. – P 110.

Анотації

У статті розглянуто значення тестування студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальних медичних груп, а також звільнених від занять фізичним вихованням. Проаналізовано захворювання серед студентів інститутів Національного університету водного господарства та природокористування, найбільш розповсюджені серед яких – захворювання органів серцево-судинної системи, дихання, опорно-рухового апарату, травлення та алергії. Розроблено науково-методичне обґрунтування побудови програми із фізичного виховання в спеціальних медичних групах. Як інноваційна діяльність, пропонується методика самостійної роботи таких студентів із метою поступового переходу до спеціальних фізичних вправ для реабілітації захворювання, відновлення й зміцнення здоров'я.

Ключові слова: студенти, спеціальна медична група, тести, самостійна робота, захворювання.

Виктор Плотка, Людмила Петрук, Федор Кособуцький. Инновационная деятельность студентов специальных медицинских групп в учебном процессе из физического воспитания. В статье рассматривается значение тестирования студентов, отнесенных по состоянию здоровья к специальным медицинским группам, а также освобожденных от занятий физическим воспитанием. Проанализированы заболевания среди студентов институтов Национального университета водного хозяйства и природопользования Наиболее распространенные заболевания органов сердечно-сосудистой системы, дыхания, опорно-двигательного аппарата, пищеварения и аллергии. Разработано научно-методическое обоснование построения программы физического воспитания в специальных медицинских группах. Как инновационная деятельность предлагается методика самостоятельной работы таких студентов с целью постепенного перехода к специальным физическим упражнениям для реабилитации заболевания, возобновления и укрепления здоровья.

Ключевые слова: студенты, специальная медицинская группа, тесты, самостоятельная работа.

Victor Plotka, Lyudmyla Petruk, Fedir Kosobutsky. Innovative Activity of Students of Special Medical Groups in an Educational Process of Physical Education. In the article the value of testing of students of special medical groups is examined who are also released from engaging in physical education. Analysed diseases among the students

of institutes of the National university of water management and nature resources, the most widespread is: disease of organs of breathing, circulation of blood, locomotorium, digestion and allergy. There was scientifically-methodical grounded the construction of the program of physical education in special medical groups. As innovative activity is offered methodology of independent work of such students has the aim of the gradual passing to the special physical exercises for the rehabilitation of disease, renewal and strengthening of health.

Key words: *students, task medical force, tests, independent work*

УДК 377:355.541.1

**Юрій Сергієнко,
Валентин Бондаренко,
Стефан Решко**

Педагогічні особливості навчання майбутніх правоохоронців ефективної діяльності в умовах зіткнення з озброєним супротивником

*Національний університет Державної податкової служби України;
Національна академія внутрішніх справ;
Навчально-науковий інститут підготовки фахівців для підрозділів слідства
та кримінальної міліції (м. Київ)*

Постановка наукової проблеми та її значення. На всіх етапах розвитку суспільства головними завданнями педагогіки була організація навчально-виховного процесу відповідно до потреб історичної доби, національних особливостей народу та специфіки трудової діяльності [10]. Це налаштувало теоретиків і практиків педагогічної справи на розробку оптимальних форм, методів та відповідне методичне оснащення навчального процесу.

Підготовка майбутніх правоохоронців до професійної діяльності визначається певними педагогічними особливостями. Насамперед це пов'язано зі специфікою оперативно-службової роботи. У працях учених [2; 4–8] відзначено, що правоохоронна діяльність різноманітна й складна та вважається однією найекстремальніших, оскільки вона пов'язана з активним протиборством зі злочинним середовищем, підвищеним ступенем відповідальності та потребує нестандартних способів виходу з напружених ситуацій.

Підготовку працівників у цьому напрямі покладено на спеціальну фізичну підготовку (СФП), яка є навчальною дисципліною у вищих навчальних закладах МВС України, опанування якою забезпечує якісне виконання поставлених завдань під час службової діяльності, пов'язаної з охороною громадського порядку, проведенням спеціальних дій. Ефективність підготовки залежить від наявності науково обґрунтованих методик навчання.

Зусилля багатьох дослідників, практиків [4; 7; 12] спрямовані на розробку своїх авторських методик, однак у їх змісті існують суперечності, що виникають між вимогами, які висуває суспільство до якості підготовки спеціалістів, та реальними результатами навчання курсантів. Підтвердження існування цієї проблеми – статистичні дані щодо загибелі та поранення особового складу під час виконання оперативно-службових завдань.

За даними В. І. Пліска та інших учених [9], особливо небезпечні ситуації виникають під час зіткнення з озброєним та агресивно налаштованим правопорушником. Несподіваність і непередбачуваність таких ситуацій ускладнює підбір ефективних методик навчання. В. І. Пліско [9] пояснює це тим, що неможливо в різних за проявом і ступенем небезпеки ситуаціях діяти стереотипно. Дії повинні бути варіативні, тобто потрібно творчо підходити до розв'язання поставлених завдань в умовах небезпеки. Для ефективних дій у складних ситуаціях правоохоронець повинен бути фізично та психологічно підготовленим і володіти спеціальними знаннями, уміннями й навичками.

Такі педагоги, як Г. М. Арзютов, С. С. Єрмаков, Н. Г. Ничкало, М. О. Носко, В. І. Пліско, Г. Х. Яворська та ін., доводять, що навчально-виховний процес повинен носити комплексний характер і спрямуватися не лише на засвоєння необхідних знань, формування умінь і навичок та розвиток фізичних якостей, а й на виховання загальнолюдських якостей.